

Vahide Bahar Yiğit

Necmettin Erbakan University, vahideonder@gmail.com, Konya-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2016.11.2.D0174>

**GÜZEL SANATLAR LİSESİ BİREYSEL SES EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
UYGULAMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE
İNCELENMESİ**

ÖZ

Bu araştırma, Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinde Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programının uygulaması sırasında karşılaşılan sorunları öğretmen görüşlerine dayanarak tespit edilmesini konu alan nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen bütün veriler betimsel analiz ve içerik analizi yapılarak yüzde-frekans değerlerini içeren tablolara dönüştürülmüş ve bazı özgün düşünce ve görüşlerin sunulması amacıyla da zaman zaman doğrudan alıntılara yer verilmiştir. İçerik analizi esnasında verilerin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için bir uzman ile çalışılmış ayrı ayrı analiz yapıldıktan sonra verilerin %96 oranında eşleştiği tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda bireysel ses eğitimi dersinin uygulaması sırasında sorunlar yaşandığı, ders saatinin yetersiz bulunduğu, dersin bulunduğu dönemden daha önceki dönemlerde de okutulması gerektiği, öğretim programında bulunan alana özgü becerilerin kazanımlarının yeteri kadar sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ses Eğitimi, Güzel Sanatlar Lisesi,
Öğretim Programı, Bireysel Ses Eğitimi, Müzik

**ANALYSIS OF THE PROBLEMS THAT ARE OCCURRED IN THE COURSE OF INDIVIDUAL
VOICE TRAINING PROGRAM APPLICATION WITH TEACHER INTERVIEWS IN THE FINE
ARTS HIGH SCHOOL**

ABSTRACT

This study is a descriptive research in which qualitative research methods are used in order to analyze the problems that occur throughout the application of the individual voice training course in the fine arts high school by depending upon teachers' views. As far as the method of this study is concerned, standardized open ended interview are used in order to reach a realistic and totalized analysis. The data attained from the forms are converted into tables that contain percentage and frequency after a descriptive and contextual analysis. Also, there are quotations in order to present the original thoughts and views. To provide validity and reliability of the contextual data, the study is consulted to an expert and after the analysis it is explored that %96 of the data is identified one by one. At the end, the final data is interpreted and concluded that there are some problems such as unsatisfactory course hours, necessity of the repetition of class, and gaining skills throughout the application of the course.

Keywords: Voice Training, Fine Arts High School, Teaching Programme, Individual Voice Training, Music

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Müzik duygu ve düşüncelerin seslerle anlatıldığı bir sanat dalıdır. İnsanı diğer canlılardan üstün kılan düşünmesi ve konuşmasıdır. İnsan, duygularını düşüncelerini, isteklerini ve arzularını ifade edebilmek için sesini kullanır. Büyük bir ses evreni içine doğan insan, algıladığı sesleri çözümleyip, birleştirip düzenleyerek bir anlatım sanatına dönüştürmüş ve müziksel anlatım sanatının oluşturulmasını sağlamıştır. Müziksel anlatım sanatı içinde insan sesi, değerli ve kullanışlı bir seslendirme aracıdır. İnsanın, kendi sesinin sahip olduğu zengin melodileri fark ettiğinde sesini denetlemeye çalışması ile ses müziği ve sonrasında da şarkı söyleme sanatının ortaya çıkmış olduğu söylenebilir. Zaman içinde müzik sanatı geliştikçe insan sesi doğal çalgı olarak kabul edilerek şarkı söyleme teknikleri de gelişmeye başlamıştır (Egüz, 1991; Say, 2001; Uçan, 1996). İnsanın her zaman daha iyiye ve daha güzele olan merakı onu, nasıl daha güzel şarkı söyleneceği konusunda araştırmalara itmiştir. Bunun sonucunda da ses eğitimi alanı önem kazanmıştır.

İnsan sesinin en üst düzeyde kullanıldığı operanın ilk ortaya çıktığı yıllarda ülkemizde XIV. yüzyılda Osmanlı imparatorluğunda opera benzeri müzikli sahne gösterileri yapıldığı, ancak ses eğitiminin ilk defa Darülelhan' da verildiği bilinmektedir. Türkiye'deki ilk ses eğitimi dersleri 1916 yılında Darülehan'da "ses bilgisi", 1923 yılında "musiki kıraatı" adıyla okutulmuştur. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda, Atatürk'ün önderliğinde müzik eğitimi alanında yeni atılımlar yapılmış ve 1924 yılında açılan Musiki Muallim Mektebinde "musiki kıraatı" ve "vokal" adlı dersler ile 1927 yılında İstanbul Konservatuarında "teganni" ve "koro" adlı derslerin okutulmasıyla "ses eğitimi alan derslerine" ilişkin bazı eğitimlerin verilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanmıştır. 1936 yılında Ankara Devlet Konservatuarında "ana dal ses", Gazi eğitim enstitüsünde, 1941-1969 tarihleri arasındaki programda "şan", "koro ve koro idaresi", 1969-1979 tarihleri arasındaki programda ise "ses eğitimi (şan)" ve "koro" dersleri ile ses eğitimi alan dersleri okutulmuştur. Ankara Devlet Konservatuarında, 1985-1995 tarihleri arasında lisans programında esas meslek dersi "ses eğitimi (şan)" ve ikinci yıldan başlamak üzere yardımcı meslek dersi olarak "diksiyon", "Türkçe metinli müzikli diksiyon" dersleri ve 1995 yılından günümüze kadar esas meslek dersi "şan", "piyano eşlikli şan" yardımcı meslek dersi olarak "müzikli diksiyon" ve "diksiyon fonetik" dersleri okutulmuştur.

1982-1983 eğitim-öğretim yılında yapılan köklü değişikliklerle üniversitelere bağlanan yukarıda adı geçen eğitim kurumları üniversitelerin bilimsel özerkliklerine bağlı olarak her bölüm belirlenen çerçeve program kapsamında kendi programını hazırlayıp uygulamakta iken, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında, Yüksek Öğretim Kurulu tarafından hazırlattırılarak eğitim fakültelerinin müzik öğretmenliği anabilim dallarında lisans süresi içerisinde belirlenen dönemlerde ortak olarak uygulanan "bireysel ses eğitimi", "toplu söyleme", "koro", "koro ve yönetimi" ve ses yeteneği ve teknik düzeyi yeterli olan öğrencilere "bireysel çalgı şan" dersleri okutulmaktadır. 2006 -2007 eğitim öğretim yılından günümüze kadar ise lisans süresi içerisinde belirlenen dönemlerde ilk dört dönem" bireysel ses eğitimi", 2.-7. dönem arasında "koro", 8. dönem "koro ve yönetimi" ve ses yeteneği ve teknik düzeyi yeterli olan öğrencilere 3. dönemden başlayarak "bireysel çalgı şan" dersleri okutulmaktadır (Töreyn, 2008). Ortaöğretim düzeyinde ise eksikliği duyulan sanat eğitimine yönelik olarak ilki 1989 yılında açılan Güzel sanatlar-liselerinde " bireysel ses eğitimi" dersi ilk olarak 2006-2007 eğitim-öğretim yılında 12. sınıflara okutulmaya başlanmıştır (www.meb.gov.tr,

16.06.2014). Kullanılan bir öğretim programını anlamak ve inceleyebilmek için, eğitim programı-öğretim programı ve programların uygulamasında öğretmenlerin rolünün bilinmesi gerekmektedir. Eğitim programı; bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Öğretim programı ise, eğitim programı içinde ağırlık taşımakta, genellikle belli bilgi kategorilerinin bir sistem dâhilinde düzenlenmesiyle oluşmaktadır (Varış, 1997:14). Çağdaş, nitelikli bir eğitimi ancak çok iyi hazırlanmış bir program, programı tam anlamıyla yansıtan ders kitapları, iyi bir altyapı ve bu hazırlanmış programı gerçekten çok iyi algılamış, özümsemiş, uygulamayı bilen iyi yetişmiş öğretmenlerle gerçekleştirmek mümkündür (Kazan, 2010). Programın uygulanmasını; programın içeriği, anlaşılabilirliği, değişimin karmaşıklığı, yerel eğitim otoritelerinin desteği, öğretmen gücünün niteliği ve ilgililiği, okulun niteliği, öğretmen kültürü ve hükümetin desteği gibi birçok faktör etkilemektedir (Güneş, 2008).

Uygulanan programların aksaklık ve eksikleri giderildikçe, toplumdaki ve bilim alanlarındaki değişimlere göre yeniden düzenlendikçe, diğer bir deyişle, programlar geliştirildikçe eğitimin niteliğinin de artması beklenir. Bu nedenle asıl önemli olanın, eldeki programın yaklaşımı ve niteliğinin yanında, çıktığı nitelikli ürün olarak şekillendirecek olan öğretmenler tarafından programın nasıl algılandığı, ne şekilde uygulamaya sokulduğu ve ne düzeyde uygulanabildiğidir (Erden, 1998:2).

Programları uygulayan öğretmenlerin programları tanıma ve uygulamadaki algısal becerileri, programlara yaklaşımları ve meslektaşları arasındaki işbirliğinin düzeyi programların uygulamadaki başarısını etkileyen faktörlerdendir (Kazan, 2010). Öğretimin her kademesinde önemli bir role sahip olan öğretmen, programdaki aksaklıkların ve eksikliklerin de farkındadır. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin yeni öğretim programına ait yeni yöntemleri anlamaları ve önemli olduğuna inanmaları da gereklidir. Öğretmenlerin bu inançları ve değişimin farkına varmaları sayesinde öğretim yöntemlerini değiştirme şansları daha da çok artar. Bu yüzden yenilik adına atılan her bir adımda öğretmenlerin bilgi, inanç, his ve endişelerinin dikkate alınması gerekmektedir. Bu açıdan öğretim programının değerlendirilmesinde öğretmen görüşlerinin, düşüncelerinin ve kullandıkları öğretim yöntem ve stratejilerinin önemli bir yeri olduğu açıktır (Güneş, 2008).

Bir öğretim programının başarıya ulaşması için uygulama sırasında karşılaşılan sorunların tespit edilip gerekli tedbirler alınması gerekmektedir. Uygulayıcılar olan öğretmenlerin görüşleri, düşünceleri ve karşılaştıkları sorunlar bu noktada önem arz etmektedir. Bireysel ses eğitimi dersi öğretim programı uygulanmaya başlandığı yıllardan bu güne Türkmen (1999), Köse (2001), Töreyn (2005), Çoşkunsoy (2008), Üzeren (2008), Mustan (2010), gibi pek çok araştırmaya konu olmuş ve programın uygulaması ile ilgili bazı sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Bu sebeple, güzel sanatlar liselerinde bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulamadaki durumunu belirleyebilmek ve bireysel ses eğitimi dersi öğretmeni olarak görev yapan müzik öğretmenlerinin programın uygulaması sırasında karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak için bir çalışma yapılmaya karar verilmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırma, Güzel sanatlar liseleri müzik bölümlerinde bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulaması sırasında karşılaşılan sorunları öğretmen görüşlerine göre ortaya çıkarılmasını sağlayan akademik düzeyde bir çalışma olması ve araştırma sonuçları ile bundan sonra yapılacak olan konu ile ilgili çalışmalarda kullanılmak üzere kaynak oluşturması açısından önemlidir.

3. PROBLEM (PROBLEM)

Güzel sanatlar liselerinin müzik bölümlerinde öğretmen görüşlerine göre bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulamasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?

4. ALT PROBLEMLER (SUB-PROBLEMS)

- Bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulandığı dönem ve dersin süresi ile ilgili öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- Bireysel ses eğitimi dersi öğretim programına göre ulaşılması beklenen alana özgü becerilerin kazandırılması sırasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- Bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulaması sırasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- Bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının anlaşılabilirliği ile ilgili öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

3. AMAÇ (GOAL)

Bu araştırmanın amacı, Güzel sanatlar liseleri müzik bölümlerinde bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulanmasında karşılaşılan sorunları ortaya çıkarıp, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşleri ışığında değerlendirilip, öneriler sunmaya çalışmaktır.

4. SAYILTILAR (CONSIDERATION)

Bu çalışmada; seçilen yöntemin ve veri toplama araçlarının araştırma için uygun olduğu, bireysel ses eğitimi dersi öğretmenlerinin görüşmeye iyi niyetli, samimi, gerçek ve doğru cevaplar verdikleri, yapılan görüşmelerin sonucunda ortaya çıkan bulguların gerçek durumu yansıttığı temel sayılıtlardır.

5. SINIRLILIKLAR (CONSTRAINTS)

Bu araştırma;

- MEB TTKB'nin 392 sayılı ve 08.12.2006 tarihi ile uygulamaya konulan güzel sanatlar lisesi müzik bölümü bireysel ses eğitimi dersi öğretim programı,
- Bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulamadaki durumu,
- 2012- 2013 eğitim-öğretim yılında araştırmaya katılan güzel sanatlar liselerinin öğrencileri ve içinde buldukları fiziki şartları ile
- 2012-2013 eğitim-öğretim yılında görev yapan programın uygulayıcısı olan örneklem grubundaki öğretmenler ve görüşleri ile sınırlıdır.

6. İLGİLİ KAYNAKLAR (RELATED RESOURCES)

6.1. Ses Eğitimi (Voice Education)

İnsan yaşamında sesin, konuşmak ve müzik yapmak gibi, iki önemli işlevi vardır. İnsan sesi müzik yapmaya yarayan araçların en soylusudur. Dilin sözleri ile birleşen insan sesi, erişilmez bir

anlatım gücü kazanır ve böylece dinleyeni derinden etkiler ve büyüler (Egüz, 1991:1). İnsan sesi dünyanın en eski ve en güzel çalgısıdır. Aynı zamanda insan sesi her türlü duyguyu etkili bir biçimde ifade edebilen eşsiz bir çalgıdır. Taşer' e (2006:260) göre "... doğuştan gelme iyi nitelikli bir ses bile şarkı söylemek için olsun konuşma için olsun, kesinlikle işlenip geliştirilmelidir." Oldukça karmaşık bir çalgı olan insan sesini geliştirmek ve iyi kullanmak için çok özverili çalışmak gerekir. İnsan sesi ile söyleme sanatının gelişmesi, mükemmelleşmesi sesin doğru ve sağlıklı kullanılmasına bağlıdır ki bu da ancak ses eğitimi ile mümkündür (Sabar, 2008). Ses eğitimi çeşitli bilimsel ve sanatsal disiplinlerle ortak çalışma alanı olan, insan sesini; konuşurken ve/veya şarkı söylerken belli yöntemleri kullanarak doğru kullanmasına, beğendirmesine, etkilemesine ve korumasına ilişkin davranışları kazandırmak amacıyla, uygulanan bir eğitimidir (Töreyn, 2008:81). Ses eğitiminin her tür ve düzeydeki kurumlarda ihtiyaç hissedilen yönde ve yaptıkları işin amacına yönelik olarak uygulanması esastır.

Say'a (2001:17) göre ses eğitimi; şarkı söylemede müziksel davranışları geliştirmeye yönelik sanatsal ve teknik çalışma sürecine ses eğitimi denir. Töreyn (2008:82) göre ses eğitimini; bireye sesini konuşurken veya şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle, planlanan hedeflere yönelik olarak uygulanan, planlı programlı bir etkileşim sürecidir olarak tanımlar.

Bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak sesini doğru, güzel ve etkili kullanabilmesi için gerekli müziksel davranışlar kazandırma sürecidir şeklinde de tanımlanabilir (Çevik, 1997). Ses eğitimi, bir alan eğitiminin genel adı olarak bütünlük gösterse de, kapsadığı bazı davranışlar, içerik, yöntem ve teknikler, kullanılan araç gereç, bu eğitimin uygulandığı ortam ve düzey ile uygulanması planlanan sürenin farklılıkları, ses eğitiminin çeşitli türlere ayrılmasını zorunlu kılmaktadır. Müzik eğitiminin içeriksel açıdan genel kapsamında bulunan ses eğitimi, "şarkı söyleme eğitimi", "şan eğitimi", "koro eğitimi" ve "konuşma eğitimi" adlarıyla bilinen ses eğitimi türlerini kapsar ve her tür müzik eğitimi ile her düzeydeki eğitim basamağında uygulanır.

Günümüzde ses eğitimine bakıldığında ise; genel, amatör ve mesleki müzik eğitimi kapsamında bu eğitimin önem ve gerekliliğine inanılarak, amaç, ilke ve yöntemlerinin belirlendiği, programlarının oluşturup uygulandığı, üniversitelerimizde de bilimsel- sanatsal araştırmalar kapsamında önemli bir çalışma alanı olarak yer aldığı görülmektedir. Ses eğitiminde bireye; ses oluşumu için gerekli enerjinin sağlandığı solunum organlarının, titreşimin sağlandığı larinksin, sese tını zenginliği katan rezonatörlerin ve kelimelerin oluşturduğu dil seslerine dönüştürülme eyleminin gerçekleştiği artikülatör bölgelerin kontrollü, denetimli, doğru ve uyum içerisinde kullanılmasına ilişkin davranışlar kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu bakımdan ses eğitiminin öğeleri; solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyon olmak üzere dört temel davranış alanından oluşur. Ses eğitimi sürecinde kazandırılması gereken davranışlara temel olan bu öğeler, bütün ses eğitimi türlerinde eşdeğer ağırlıkta önem taşımaktadır (Töreyn, 2008:82-90).

6.2. Ses Eğitiminin İlkeleri (Principles of Voice Education)

Töreyin (2008:102) ses eğitiminin temel ilkelerini şu şekilde sıralamıştır:

- "Doğal ses oluşumuna aykırı değildir,
- Düzenli bir solunumla gırtlak altı (subglottik) basınç çok iyi ayarlanır,
- Ses bölgeleri (rejistirler), yerine göre uygun ve doğru olarak kullanılır,
- Ses, anatomik yapı özelliklerinin dışındaki tonlarda zorlanmaz,
- Artikülasyon, konuşmada ve şarkıda dilin gereklerine uygun olarak oluşturulur,
- "Konuşur gibi" şarkı söylenir,
- Sesi üretme ve kullanmada ergonomik davranılır,
- Müziğin gerekleri yerine getirilir,
- Ses eğitiminin temelden en ileri düzeye kadar her türünde ve her aşamasında, eğitimcilik ve öğretmenlik mesleğinin gereklerine uygun davranılır."

(Akkaya vd., (1992)'e göre) Vennard (1967), "Şarkı Söyleme Mekanizması ve Tekniği" adlı çalışmasında, özet olarak şu ilkelere dikkat çekmektedir;

- Solunum ayrıntılı biçimde açıklanmalı ve önemi vurgulanmalıdır.
- Doğru duruş kazandırılmalıdır.
- Nefes basıncı ile larinks arasında koordinasyon sağlanmalıdır.
- Nefes üzerinde şarkı söyleme (singing on the breath) düşünülmelidir.
- Göğüs ve kafa sesleri (ağır ve hafif mekanizma) bütünlüğü önemsenmeli, sesin perdesi, yeğinliği, niteliği ile ilgili mekanizma kontrolü sağlanmalıdır.

Kaya (2006:9) yapmış olduğu çalışmasında Brown'ın (2000) "Ses Eğitimcilerinin ve Ses Terapistlerinin Eğitimi" adlı makalesinden yola çıkarak ses eğitiminin ilkeleri şu şekilde sıralamaktadır;

- Öğrenci, taklit etmek yerine, nasıl doğru ses üretilceğinin yolunu öğrenmelidir.
- Öğretmenler, sesin tüm vücudun temel taşı olduğu bilinci ile oluşan olumsuz bir değişikliğe karşı duyarlı davranmalı, öğrencilerinin sorunlarını çözme konusunda onlara yardımcı olabilmek için önce kendi fizyolojik yapılarını tanıyabilmelidir.
- Sesin tamamen vücudun rahatlığına bağlı olduğuna dikkat edilmeli, vücut dilinin önemi bilinmelidir.
- Doğru solunum, doğru beslenme, doğru başlangıç ile bağlı (legato) ve kesik (staccato) seslerdeki yoğunluk ve süreklilik sağlanmalıdır.
- Ses alıştırmalarının süre ve öğrenciye uygunluğu sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin psikolojik yapı ve durumları gözetilmelidir.
- Sesin yanlış kullanılmasının önüne geçebilmek için, anatomik-fizyolojik yapısı ve bunların işlevleri hakkında bilgi sahibi olunmalıdır.

Ayrıca ses eğitimi her tür ve düzeydeki müzik eğitiminin içerisinde bulunmaktadır. Bununla birlikte verilecek olan ses eğitiminin türleri ile birlikte amaçları da içerisinde bulunduğu müzik eğitiminin tür ve düzeyi ile seçilen müzik türüne göre değişiklik göstermektedir. Yapılacak olan ses eğitimi içerisinde bulunduğu türe (genel-amatör-mesleki müzik eğitimi kapsamında) göre düzenlenmelidir.

6.3. Ses Eğitimi Yöntemleri (Voice Education Methods)

Ses Eğitiminde yöntemler; verilecek olan ses eğitimi ile kazandırılması amaçlanan davranışların bireye verilme biçimlerinin "izlenecek yolun" nasıl olacağı hakkındaki bilgileri, başka bir deyişle "metot bilgileri" ni kapsar. Her tür ve düzeye yönelik ses eğitiminde kazandırılması gereken temel davranışlar, ses eğitiminin öğeleri olan solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyona ilişkin doğru davranışlardır (Töreyin, 2008:111). Bu sebeple bu dört alanla ilgili çalışmalar ses eğitiminde art arda ve birbirleri ile ilişkilendirilerek kullanılarak uygulanır.

Töreyin (2008:111), ses eğitimi yöntemlerinin belirlenmesini:

"Ses eğitimi yöntemleri; öğrencinin ses yapısı ile ses sağlığı, genişliği, gürlüğü, rejistır geçiş tonları vb. özellikleri verilecek olan ses eğitiminin tür ve düzeyi ile seslendirilecek olan şarkıların tür, üslup ve dönem özellikleri dikkate alınarak saptanır" şeklinde açıklamıştır. Ses eğitimi süreci; solunum-fonasyon-rezonans-artikülasyon çalışmalarını kapsayan uzun süreli ve disiplinli çalışma gerektiren bir yapıya sahiptir. Ses eğitimi veren eğitici ve alan kişinin yeterli bilgiye sahip olması ve bu dört çalışma alanını doğru bir şekilde harmanlayarak doğru-denetimli-bilinçli-güzel bir ses üretimi gerçekleştirmiş olması gerekmektedir. Bu dört ana başlık göz önüne alındığında ses eğitimi dersinde verilmesi gereken konuları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Larinks ve bu organın anatomik yapısı
- Ses ve solunum organları
- Toraks
- Diyafram, diyafram nefesinin önemi
- Nefes çeşitleri
- Nefes, nefes basıncını arttırıcı çalışmalar. Daha geniş, derin alınan ve uzun sürede boşaltılan nefes çalışmaları
- Şarkı sesinin oluşturulmasında kullanılacak en yararlı nefes şekli
- Nefes-ses, nefes-söz bağlantısı
- Ses yolu ve maske
- Rezonans çalışmaları
- Diksiyon çalışmaları
- Sese nitelik ve alan kazandıran seviyeye uygun temel teknik vokal çalışmalar
- Teknik çalışmalara uygun eğitsel küçük ölçekli yapıtlar ve seviyeye uygun eserler üzerinde çalışmalar
- Sesin bakımı ve korunması (Sevinç ve Şimşek, 2004).

Dauids ve LaTour (2012) "Ses Tekniği (Vocal Tecnique)" adlı çalışmasında; İyi bir ses tekniğine sahip olmanın bazı faydaları vardır. Ses tekniğinin geliştirilmesiyle şarkı söylemenin birçok iyi yolu olabilir. Birkaç tanesi aşağıdaki gibidir:

- Zengin rezonans
- İyi tonlama
- Gelişmiş ve tutarlı ses alanı
- İyi entonasyon
- Gözle görülür esneklik
- Büyük bir rahatlıkla ve etkin bir şekilde şarkı söyleme
- Etkili şarkı söylemenin kurallarını ise:
 - o İyi duruş
 - o Uygun nefes alma tekniği
 - o İyi bir rezonans

- o Ses tellerinin uygun pozisyonu
- o Yorulmaya ve ses kalitesinin düşmesine sebep olan fazla gerilimin azaltılması şeklinde açıklamıştır.

Calilhanna, Ebbers ve Weiss (2012), "Bir sporcunun bir yarışa odaklanıp hazırlanışı gibi, bir şarkıcıda şarkı söylemek için aynı hazırlık ve fedakârlığı göstermelidir. Değişik tür ve şarkı söyleme stilleri farklı beceri ve yaklaşımlar gerektirir. Uygun teknik ve ses bilgisi bütün tür ve stillere uygulanmalıdır... Bir klarnet veya gitarı bozabilirsiniz veya yerine yenisini alabilirsiniz ama yeni bir sesi satın alamazsınız tek bir sese sahipsiniz başka bir şansınız yoktur" ifadesiyle sahip olunan ses ve ses eğitiminin önemini açıklamıştır.

6.4. Bireysel Ses Eğitimi Programı İle Ulaşılması Beklenen Alana Özgü Beceriler (Achieving Individual Voice Education Program is Expected to Field Specific Skills)

Bireysel ses eğitimi programı ile ulaşılması beklenen alana özgü beceriler aşağıdaki şekilde açıklanmıştır (MEB, 2006:15-18):

- **Ses Sistemini Oluşturan Organ ve Bölgeleri Eşzamanlı ve Uyumlu Kullanma Becerisi:** insan sesinin oluşumunda tüm nefesli çalgılar gibi üç temel mekanizma aktif rol oynar. Bunlar;
 - o Üfleyici mekanizma
 - o Titreştirici (Vibratör) mekanizma ve
 - o Yankı mekanizmasıdır.

Bu üç mekanizmanın uyumlu ve eşzamanlı çalışması, gelişmiş bir sinir sistemi ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda, insanda ses oluşumu üç sistemin birlikte ve eşgüdüm içinde çalışmasıyla mümkündür. Bunlar; Harekete geçiren sistem (Aktivatör): Sesin oluşumunda gerekli havayı düzenleyen organlardan oluşur ve titreşimi sağlayan sistemin kaynağıdır (Soluk borusu, akciğerler, göğüs kafesi, diyafram ile bel ve karın kasları).

- o Titreşen sistem (Vibratör): İlk sesin üretildiği ve ses jeneratörü gibi çalışan, gırtlakla birlikte ses tellerinin de içinde bulunduğu kas, kıkırdak ve sinirlerden oluşan organlar bütünüdür (Larinks-gırtlak).
- o Yankılayan sistem (Rezonatör): Sesin asıl kalitesini ve karakteristik özelliklerini ortaya çıkaran organlar bütünüdür (Soluk borusu, göğüs, gırtlak bölgesi, yutak, ağız, alt çene, damak, burun ve sinüsler).
- o İnsanda ses sistemini oluşturan tüm bu organ ve bölgelerin birbirleriyle uyumlu ve eşzamanlı çalışmasını sağlamak, bireysel ses eğitimi dersi öğrenme sürecinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan en önemli becerilerdendir. Bu beceri; ses oluşumundaki üç sisteme ait organ ve bölgeleri yapısal özelliklerine ve mekanizmasına uygun kullanma ile şarkı söylerken ve konuşurken kullanma alt becerilerini içerir.

- **Konuşmada Sesini Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi:** Ses aynı zamanda bir iletişim aracıdır. Ses eğitiminin amaçlarından biri de bireye, eğitilmiş bir sesle güzel ve etkili bir konuşma becerisi kazandırmaktır. Bu bakımdan GSL bireysel ses eğitimi dersi öğretim sürecinde öğrencilerin, konuşurken ürettikleri sesi doğru solunum, doğru fonasyon, doğru diksiyon ve artikülasyonla oluşturmaları onların yaşamlarına aktarılması tasarlanan en önemli becerilerdendir. Öğrencilerin güzel ve etkili bir konuşma becerisi kazanmaları, gerek ses sağlığı, gerekse dile hâkimiyette büyük önem taşır. Bu beceri gerçekleştirilmek için solunum destekli ve kontrollü bir ses üretilerek, diksiyon ve artikülasyon çalışmaları yapılır.

Türkçe' yi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi, sözlü bir müzik yapıtının da etkili ve güzel kullanılan bir dil ile seslendirilmesine önemli katkı sağlar. Bu beceri; sesi doğru, güzel ve etkili oluşturma, Türkçe 'deki ünlü ve ünsüz sesleri doğru telaffuz etme, konuşmada (monotonluğu) tekdüzeliği engelleyen unsurları (vurgu ve durakları) doğru ve yerinde uygulama ile melodik konuşma alt becerilerini içerir.

- **Şarkı Söylemede Sesini Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi:** Bilindiği gibi müzik şarkı söylemekle başlar ve temel kaynağı da budur. İnsanın, sesini müzik yaparken kullanmasından aldığı zevk, güzel şarkı söyleme eylemi ile gerçekleşmektedir. Bireysel ses eğitimi dersi öğrenim sürecinde öğrencilere; şarkı söylemede, doğru solunuma dayalı, doğru fonasyonla ses oluşturmaya ilişkin uygun alıştırmalar yaptırılarak, sesini, yormadan güzel, etkili, denetimli ve kontrollü bir biçimde üretme becerisi kazandırılır. Böylece sesiyle güzel ve etkili şarkı söyleme zevki yaşar. GSL bireysel ses eğitimi dersi ile öğrencilere kazandırılması, geliştirilmesi ve yaşamlarının her anına aktarılması tasarlanan bu beceri; solo şarkıyı söylerken sesini doğru, güzel ve etkili kullanma, koroda şarkı söylerken sesini doğru, güzel ve etkili kullanma, solfej yaparken sesini doğru, güzel ve etkili kullanma ve şarkıyı zevk alarak söyleme alt becerilerini içerir.
- **Ses Gelişim (Mutasyon) Döneminde Uygun Registre Geçişleri Yapma Becerisi:** Registre, sesin yayılma alanı, yükseklik basamaklarından her biri (tiz, orta ve pes olarak) olarak anlam taşır. İnsanda ses sistemi, sesin rezonans kazandığı farklı bölgelere göre değişik ses alanlarında (registre bölgelerinde) sesin tını kazanmasını sağlar. Bunların en çok kullanılanları göğüs ve kafa registreleridir. Müzikle ve özellikle ses eğitimi ile ilgili bireyler arasında göğüs sesi-kafa sesi olarak bilinen kavramlar ses registrelerini ifade eder. Eğitilmiş sesin en belirgin özelliği, konuşma ve şarkı söyleme sırasında sesin registre geçişlerinin fark edilmeden gerçekleştirilmesidir. Bu amaçla, bireysel ses eğitimi derslerinde öğrencilerin registre geçişlerini kendi ses yapılarına uygun, doğru ses perdesinde ve doğal olarak gerçekleştirmelerine ilişkin doğru ve uygun alıştırmalar yaptırılır. GSL öğrencileri yaş olarak ses gelişim dönemini yaşamakta olan öğrencilerdir. Aynı zamanda seslerini solfej ve koro derslerinde sürekli olarak kullanmak durumundadırlar. Bu dönemde ses sisteminde meydana gelen değişim ve gelişimden olumsuz etkilenmemek için sesi zorlamadan, yumuşak fonasyonla ve küçük ses tonu ile ses eğitimi uygulamalarına ağırlık verilir. Böylece de ses yapıları gelişirken, doğru ses üretmek kullanma alışkanlıkları kazanırlar. Bu beceri ile öğrencilerin ses sınırları içindeki tüm tonlarda eğitilmiş seslerin en önemli özelliği olan ses bütünlüğünü oluşturmaları sağlanır. Dolayısı ile mutasyon dönemi ses özelliklerinden olan sesini kontrol edememe, sesinde bütünlük ve devamlılık sağlayamama ve sesini konuşurken ve şarkı söylerken gerektiği gibi rahat kullanamama durumu ortadan kalkar. Bireysel ses eğitimi dersi öğretim süreciyle GSL öğrencilerine özellikle ses gelişim dönemlerinde doğru, doğal ve uygun ses perdelerinde registre geçişleri gerçekleştirmek ve onların tüm yaşantıları boyunca seslerini olabildiğince geniş alanda kullanma becerisi kazandırmak tasarlanmaktadır. Ses registrelerini konuşurken uygun kullanma ve şarkı söylerken uygun kullanma alt becerilerini içerir.

- **Ses Sağlığını Koruma Becerisi:** Ses eğitiminde bilinçli bir şekilde ses oluşturulması ve kullanılması, insanda ses sistem ve mekanizmasının tanınarak algılanması ile mümkündür. İletişim ve etkileşim aracı olarak yaşamın her alanında insanın sesini sürekli kullanma zorunluluğu vardır. Ses eğitiminin genel amacı bireyin ses sağlığını koruyarak sesini kullanmayı öğretmektir. Bu bağlamda GSL bireysel ses eğitimi öğretim sürecinde öğrencilere, seslerine olumsuz etki yapan ortam ve durumlardan korunma ve bunu yaşamlarının her anında uygulama becerisi kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu beceri ile öğrencilerde, ses bozukluğuna sebep olan etkenleri tanıyabilme ve bu etkenlerden kaçınma bilinci geliştirilir. Bu beceri, sesini kullanırken sağlığını koruma (doğru ses üretip kullanarak) ve sesine doğrudan doğruya zarar vermesi olası durum ve ortamlardan korunma becerisi olarak iki alt beceriyi içerir.
- **İcra (Yorumlama) Becerisi:** Ses eğitimi, her tür şarkıyı güzel ve etkili söyleyebilmek için gereken davranışları kazandırmayı amaçlar. Her müzik türü ve dönemi bir diğerinden farklı müziksel özelliklere ve üsluba sahiptir. Güzel şarkı söylemek; şarkıyı tür, dönem, üslup ve karakter özelliklerine uygun seslendirebilmektir. Bu durum ise kazanılan müzik tarihi bilincinin gelişmesi ve sesi doğru kullanmakla mümkündür. Örneğin; tür olarak, okul şarkılarının, marşların ve opera aryalarının seslendirilme biçimleri ve teknikleri ne kadar farklı ise klasik döneme ait bir opera aryası ile romantik döneme ait bir ariyanın seslendirilmesi de önemli ölçüde farklıdır. Eserin yorumu bu farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bireysel ses eğitimi dersi öğretim sürecinde GSL öğrencilerine, aldıkları müzik eğitimi tür ve düzeyine, yaşlarına ve kazandıkları ses eğitimi teknik düzeylerine uygun olarak seçilen eserleri, tür, dönem, üslup ve eserin karakterine uygun olarak seslendirme becerisi kazandırılmak amaçlanmaktadır. Bu beceri, okul şarkılarını yorumlama, marşları yorumlama, piyano eşlikli halk türkülerini yorumlama ve lied yorumlama alt becerilerini içerir.

7. ANALİTİK ÇALIŞMA (ANALYTICAL STUDY)

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren, örneklem grubu, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

7.1. Yöntem (Method)

Bu araştırma nitel araştırma modelindedir. Yıldırım ve Şimşek (2006), nitel araştırmanın bir olguyu kişilerin bakış açısından derinlemesine incelemeyi ve ilgili sosyal yapı ve süreçleri ortaya koymayı amaçladığını belirtmektedir. Betimsel yöntemler, ilgilenilen ve araştırılmak istenen problemin var olan durumunu ortaya koymaya yöneliktir. Bu yöntemlerin en temel özelliği, mevcut hâlihazır durumu kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi çalışmaktır. Betimsel araştırma, çalışılan konunun mevcut durumuna ilişkin hipotezler test etmek için veya sorulara cevap bulmak için veriler toplamayı gerektirir.

7.2. Evren ve Örneklem (Population and Sample)

Bu araştırmanın evrenini ülkemizde 2012-2013 eğitim-öğretim yılında yedi farklı bölgede toplam 56 Güzel Sanatlar Lisesinde bulunan bireysel ses eğitimi dersi öğretmenleri oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın örnekleme için 2012-2013 eğitim öğretim yılında 7 farklı bölgeden "amaçlı örnekleme" yöntemi kullanılarak hizmet yılı 5 ve daha fazla olan öğretmenlerin bulunduğu 24 güzel sanatlar lisesinin bireysel ses eğitimi dersi öğretmeni belirlenmiştir. Ancak gönderilen görüşme formlarına 18 öğretmenden cevap geldiği için, örnekleme grubu aşağıdaki 18 okulun bireysel ses eğitimi dersi öğretmenlerinden oluşmaktadır.

- Çanakkale Hüseyin Akif Terzioğlu Güzel Sanatlar Lisesi
- Bursa Zeki Müren Güzel Sanatlar Lisesi
- Ankara Güzel Sanatlar Lisesi
- Ordu Güzel Sanatlar Lisesi
- Tokat Güzel Sanatlar Lisesi
- Van Güzel Sanatlar Lisesi
- Malatya Abdulkadir Eriş Güzel Sanatlar Lisesi
- Diyarbakır Güzel Sanatlar Lisesi
- Gaziantep Ticaret Odası Güzel Sanatlar Lisesi
- Adana Çukurova Güzel Sanatlar Lisesi
- Mersin Nevit Kodallı Güzel Sanatlar Lisesi
- Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Güzel Sanatlar Lisesi
- Isparta Merkez Güzel Sanatlar Lisesi
- İzmir Işıl Saygın Güzel Sanatlar Lisesi
- Kütahya Ahmet Yakupoğlu Güzel Sanatlar Lisesi
- Selçuklu Konya Çimento Güzel Sanatlar Lisesi
- Aksaray Güzel Sanatlar Lisesi
- Kırşehir Güzel Sanatlar Lisesi

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete ve mezuniyet alanına göre dağılımı

(Table 1. The distribution of the teachers taking part in the study in terms of gender and field of study)

Cinsiyet	f	%
Kadın	17	95
Erkek	1	5
BSE alanı	13	83,3
Diğer	5	27,7

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %95'i bayan %5'i erkektir. Öğretmenlerin %83,3' ü ses eğitimi alanı mezunu, geriye kalan %27,7'si alanı ise ses eğitimi alanı mezunu değildir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşa, hizmete ve BSE dersini sürdürme yılına göre dağılımı

(Table 2. The distribution of the teachers taking part in the study in terms of age and overall service period and period of giving voice training course)

Açıklama	En Az	En çok	Ortalama \bar{X}
Yaş	28	40	34,6
Hizmet Yılı	6	18	11,38
BSE Dersini Sürdürme Yılı	1	10	5,83

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin ortalama hizmet yılı 11,38 ve BSE dersini yürütme yılı ise 5,83'dür. Yaş ortalaması ise 34,6 yıldır.

7.3. Veri Toplama Tekniği ve Araştırmada İzlenen Yol (Data Collection Technique and Followed Recourse Path)

Konu ile ilgili bilgilere ulaşabilmek için kaynak taraması ve "standartlaştırılmış açık uçlu görüşme" (Patton, 1987, Aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2006) tekniği kullanılmıştır. Öncelikle görüşme formundaki açık uçlu soruların belirlenebilmesi için örneklem grubunun dışında 18 okulun BSE dersi öğretmenlerine BSE dersi işlenişi sırasında karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik bir ön görüşme formu gönderilmiştir. Cevap alınan 10 öğretmenin görüşleri ile oluşturulan görüşme formları 4 alan uzmanın da görüşlerine sunulmuş son halini almıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan demografik bilgilerin istendiği ve 8 adet açık uçlu görüşme sorusundan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu örneklem grubunda bulunan 24 GSL' nin BSE dersi öğretmenlerine e-posta yolu ile gönderilmiştir. Glesne (2013:156), e-posta görüşmelerinin, görüşmelerin dökümü için harcanacak zaman ve parayı azaltmak gibi bir yarara sahip olduğunu; ulaşılması zor, yüz yüze konuşmaktan kaçınan, utangaç, görüşmede kullanılan dili ikinci dil olarak öğrenmiş ve bazı özel nitelikli (felç geçirmiş, konuşma zorluğu çeken vb.) kişilerle konuşmaya olanak sağladığını ifade etmiştir.

7.4. Veri Analizi (Data Analysis)

Elde edilen bütün veriler betimsel analiz ve içerik analizi yapılarak yüzde-frekans değerlerini içeren tablolara dönüştürülmüş ve bazı özgün düşünce ve görüşlerin sunulması amacıyla zaman zaman doğrudan alıntılara yer verilmiştir. İçerik analizi yapılan verilerin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için bir uzman ile çalışılmış ve verilerin analizini uzman ve araştırmacı ayrı ayrı olarak yapmışlardır. Verilerin analizinde %96 oranında eşleşme olduğu görülmüş ve bunun sonucunda da güvenilirlik sağlanmıştır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, daha detaylı incelenerek betimsel yaklaşımla ulaşılmayan kavram ve temalar içerik analizi yapılması sonucu keşfedilir. İçerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya ve verilerin içerisinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılır. İçerik analiz yapılan materyalde frekans analizi de yapılarak yüzdesel ve oransal olarak (nicel) görülme sıklığı da ortaya çıkarılır (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

8. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve tartışmalar alt problemlere göre düzenlenerek sunulmaktadır.

8.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

(Findings That Belong to First Sub-problem and Comments)

Yapılan görüşmeler sonucunda Tablo 3'e göre; 18 öğretmenden 17 (%94,44)'si ders saatinin yetersiz olduğunu söylemekte sadece 1 (%5,56) öğretmen ders saatini yeterli bulmaktadır. Öğretmenler, yönetmelik gereği dersin 2 öğrenci ile işlendiğini, öğretmen sayısının yetersiz olduğunu, zaman ve mekân yetersizlikleri nedeniyle yine derslerin 3, 4, 5 kişilik gruplarla işlendiği için sadece ses egzersizleri yapabildiklerini, ders saatinin sadece haftada 1 saat olması nedeniyle dersin yetersiz kaldığını ve verimli olmadığını ifade etmişlerdir. Tabloya bakıldığında, öğretmenlerin tamamının yakınının haftalık ders saatini yeterli bulmadıkları görülmektedir. Yeterli öğretmen sayısı ve sınıf bulunamamasının, dersin 3-5 kişilik öğrenci grupları ve hatta toplu olarak işlenmesinden dolayı ders saatinin yetersiz olduğu görülmektedir. Ders saatini yeterli bulan bir öğretmen ise, çalışma için uygun şartlar sağlandığında dersin bireysel yani tek

kişi ile yapılması ile haftada 1 saati yeterli bulduğunu ve 2006 yılından 2011 yılına kadar (yönetmelik değişikliği öncesi) dersin bu şekilde işlendiğini ifade etmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin BSE ders saati ile ilgili görüşleri
(Table 3. Teachers views on voice training course hours)

Öğretmen	Süre			
	Yeterli		Yetersiz	
	f	%	f	%
1			X	5,56
2			X	5,56
3			X	5,56
4			X	5,56
5			X	5,56
6			X	5,56
7			X	5,56
8			X	5,56
9			X	5,56
10	X	5,56		
11			X	5,56
12			X	5,56
13			X	5,56
14			X	5,56
15			X	5,56
16			X	5,56
17			X	5,56
18			X	5,56
Toplam	1	5,56	17	94,44

Mustan (2010) yapmış olduğu çalışmada, ders saatinin yetersiz olduğunu ve arttırılması gerektiğini, Çoşkunsoy (2008), ses eğitimi dersine programda daha fazla yer verilmesi gerektiğini, Tonya (2008), hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ders saatini yetersiz bulduğunu ifade etmiştir. BSE dersinin haftalık saati ile ilgili olarak öğretmenlerin görüşlerinden dikkat çekici bulunanlar: Örneğin;

"Bireysel ses eğitimi dersi saatini yeterli bulmuyorum. Üniversite yetenek sınavlarında Ses alanında baraj puanları arttırılmıştır. Hatta bazı üniversitelerin sınavlarında ses alan puanı çalgı alan puanının üstündedir. Ayrıca yine bu sınavlarda deşifre ya da ezgi tekrarları da ses alanıyla, sesin yeterlilikleriyle ilişkili olduğuna göre çözümün BSE ders saatinin Bireysel Çalgı ve Piyano ders saatleri ile eşitlenmesi olduğunu düşünüyorum" demiştir.

"Biz, sınıfı 3'e bölerek 3 öğretmen çalışıyoruz. 8-9 kişiyi aynı saate alamayacağımız için, ders çıkışlarına aktarıyoruz. Ancak çocukların dershanelerinin olması ve son yılda girecekleri sınavlara hazırlık yapmaları, rapor almaları, derslere girmemelerine neden oluyor. Bu da ders saatlerini yetersiz kılıyor".

Tablo 4. Öğretmenlerin dersin okutulduğu dönem ile ilgili görüşleri
(Table 4. Teachers view on the term in which the course is given)

Öğretmen	Ders Dönemi			
	Uygun		Uygun Değil	
	f	%	f	%
1			X	5,56
2	X	5,56		
3			X	5,56
4			X	5,56
5	X	5,56		
6	X	5,56		
7	X	5,56		
8			X	5,56
9	X	5,56		
10	X	5,56		
11			X	5,56
12			X	5,56
13			X	5,56
14			X	5,56
15			X	5,56
16	X	5,56		
17			X	5,56
18			X	5,56
Toplam	7	38,89	11	61,11

Tablo 4'e göre; 18 öğretmenden 7 (%38,89)'si BSE dersinin son sınıfta olmasının uygun bulduklarını ifade etmektedirler. Fakat bu 7 öğretmenden 3'ü uygun bulmalarının yanı sıra BSE dersinin işlendiği dönemin geç kalınmış olduğunu diğer sınıflarda da öğrencilerle çalışma imkânlarının olmasını istediklerini vurgulamaktadırlar. 4 öğretmen ise öğrencilerin mutasyon dönemini tamamlamış olmaları sebebiyle dersin döneminin uygun olduğunu ifade etmişlerdir. BSE dersinin son sınıfta olmasını uygun bulmayan 11 (%61,11) öğretmen ise; öğrencilerin seslerini tanımadan, doğru nefes almayı, ses hastalıklarını ve korunma yollarını bilmeden, sesini doğru ve etkili bir şekilde kullanmayı öğrenmeden MİOY ve koro dersi yaptıklarını bu nedenle 12. Sınıfın BSE dersi için çok geç olduğunu bu dersinin daha erken sınıflarda verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Tablo 4'e bakıldığında, öğretmenlerin çoğunluğu BSE dersinin yalnızca son sınıfta olmasını uygun bulmamışlardır. Uygun bulduğunu belirten öğretmenlerin yarısından fazlasının ise, "daha erken dönemlerde çalışma imkânı" istediklerini ifade etmiş olmaları, BSE dersinin bulunduğu dönemin daha erken bir yıl veya döneme alınmasının gerekliliğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Mustan (2010), dersin bulunduğu dönemin 9. Sınıfta olmasının uygun olacağını ifade etmiştir. Öğrencilerin okula başladıkları ilk yılda seslerini doğru teknikle kullanmayı öğrenmeleri daha sonraki yıllarda seslerini kullanırken oluşabilecek problemlerin önüne geçilmesini sağlayacaktır.

Tablo 5. Öğretmenlerin BSE dersinin bulunması gerektiği dönemle ilgili görüşleri

(Table 5. Teachers view on the term in which the course should be given)

Sınıf	9		10-11-12		9-10-11-12		11-12		12	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretmen	1	5,5	2	11,1	7	38,8	3	16,6	5	27,7
Toplam	1	5,5	2	11,1	7	38,8	3	16,6	5	27,7

Tablo 5'e göre; 18 öğretmenden sadece 1'i (%5,5) BSE dersinin 9. Sınıfta, 2'si (11,1) 10-11-12. sınıflarda, 3'ü (%16,6) 11-12. sınıflarda, 5'i (%27,7) 12. sınıfta, 7'si (%38,8) 9-10-11-12. sınıflarda bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Dersin 12. sınıfta olması gerektiğini uygun bulan öğretmenlerden 1 tanesi bu dersin daha erken dönemlerde okutulması imkânı verilirse daha faydalı olacağını vurgulamıştır. 9-10-11-12. sınıflarda bulunması gerektiğini ifade eden öğretmenlerden 1'i ise 9-10-11. Sınıflarda 1 saat 12. sınıfta 2 saat bulunmasının faydalı olduğunu vurgulamıştır. Tablo 5'e bakıldığında, BSE dersinin yalnızca 12. sınıfta olmasının yeterli olmadığı anlaşılmıştır. 14 (%77,7) öğretmen BSE dersinin okulun ilk üç yılı içerisinde başlatılması gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun ifadeleri dikkate alındığında BSE dersinin 12. sınıftan daha önce okutulması gerektiği söylenebilir. Timmermans vd. (2004) yapmış olduğu çalışmasının sonucunda ses eğitiminde iyi organize edilmiş bir ses eğitim programına ihtiyaç olduğunu ve bu programında ancak 9. aydan sonra etkili olduğunu vurgulamıştır. Köse (2001) yapmış olduğu çalışmasında Anadolu güzel sanatlar liselerindeki koro derslerinde öğrencilerin seslerinin oldukça yıprandığını tespit etmiş ve Anadolu güzel sanatlar liseleri programına bireysel ses eğitimi dersinin eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. BSE dersinin bulunması gerektiği dönemle ilgili öğretmenlerin görüşleri: Örneğin;

"9. sınıftan başlayan teorik ve pratik diye 2 aşamaya ayrılan bir süreç takip edilmeli"

"9-10-11. sınıflarda hafta da birer, 12. sınıfta da haftada 2 saat olması gerektiğini düşünüyorum. İlköğretim de çok yetersiz müzik dersi görüp bize gelen öğrencilerimiz gerek koro derslerinde gerekse solfej okurken seslerini nasıl kullanmaları gerektiğini bilmiyorlar"

"10. sınıfta da olması gerekir. Bu sınıfta gerçek anlamıyla solfej dersi başladığından (9. sınıf teorik ağırlıklı ve kısıtlı solfej) öğrenciler yanlış okuma alışkanlıkları edinmektedir. Aynı zamanda bu sınıfta koro dersi başladığından bireysel ses eğitimi desteğinin çok gerekli olduğunu düşünüyorum"

"Bu ders okulun başlangıcında verilmeli. Doğru teknikle nefes almayı ve sesini doğru bir biçimde kullanmayı daha yolun başındayken öğrenmeli. Çünkü biz şan dersi değil ses eğitimi dersi işliyoruz..."

"11. sınıfta bireysel ses eğitimine başlanmalı diye düşünüyorum. Çünkü aslında içeriği geniş bir dal, sadece 12. sınıfta bu dersin olması verimli olmamızı ve öğrencinin bireysel ses eğitimi ile ilgili bilgisinin eksik bir şekilde mezun olmasına neden oluyor".

8.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

(Findings that Belog to Second Sub Problem and Comments)

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin %5,56'sı alana özgü becerileri kazandırmada sorun yaşamadığını ifade ederken, %88,8'i ise alana özgü becerileri kazandırmada sorun yaşadıklarını, %5,56'sı toplu (sınıfın tamamı) ders işlendiği için alana özgü becerilerin kazanımıyla ilgili herhangi bir yorum yapamayacaklarını ifade etmişlerdir. Erdem (2010), güzel sanatlar lisesi mezunu olan öğrencilerin seslerinde yıpranma ve kısıklık olduğunu, Üzeren (2008) güzel sanatlar lisesi ses eğitimi dersinde kazandırılmak istenen davranışların orta düzeyde olduğunu, Türkmen (1999) güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin çoğunluğunda ses kırılması, kısılması ve pürüzlenme gibi sorunlar olduğunu tespit etmiştir. Tabloya bakıldığında, BSE derslerinde alana özgü becerilerin

kazandırılmasında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sorun yaşadığı görülmüştür. Yaşanılan sorunlar Tablo 6'da açıklanmıştır.

Tablo 6. Öğretmenlerin alana özgü beceri kazandırma sırasında sorun yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili görüşleri
(Table 6. Teachers views on whether they uncounter some problems while guiding fields spesific skill acquisition)

Öğretmen	Beceri Kazandırma					
	Sorun Var		Sorun Yok		Fikrim Yok	
	f	%	F	%	F	%
1	X	5,56				
2	X	5,56				
3					X	5,56
4	X	5,56				
5	X	5,56				
6	X	5,56				
7			X	5,56		
8	X	5,56				
9	X	5,56				
10	X	5,56				
11	X	5,56				
12	X	5,56				
13	X	5,56				
14	X	5,56				
15	X	5,56				
16	X	5,56				
17	X	5,56				
18	X	5,56				
Toplam	16	88,8	1	5,56	1	5,56

Tablo 7'ye göre öğretmenlerin %77,84'ü Ses sistemini oluşturan organ ve bölgelere eş zamanlı ve uyumlu kullanma becerisi kazandıramadığını, %61,16'sı Konuşmada sesini doğru güzel ve etkili kullanma becerisi kazandıramadığını, %83,4'ü Şarkı söylemede sesini doğru güzel ve etkili kullanma becerisi, icra (yorumlama) becerisi ve ses gelişim döneminde uygun rejistir geçişleri yapma becerisi kazandıramadığını, %55,6'sı Ses sağlığını koruma becerisi kazandıramadığı görülmektedir. Tabloya göre, öğretmenler kazandırılması gereken alana özgü davranışların birçoğunda sorun yaşamaktadırlar. Kazandırılmak istenen alana özgü beceriler birbirleri ile sarmal olarak iç içe geçmiş bir yapıda bulunmaktadır. Bu yüzden herhangi bir kazanımın oluşmasında sorun olması diğerlerini de etkilemekte ve zincirleme bir sorun durumunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. En düşük oranda olan ses sağlığını kazandırma becerisinde bile öğretmenlerinin yarısından fazlasının sorun yaşadığını belirtmesi dikkat çekicidir. BSE öğretim programında bulunan alana özgü beceriler kazandırılmasında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili öğretmenlerin görüşleri: Örneğin;

"Ses sağlığını koruma becerisi geliştirmede sıkıntı duyuyorum"

"Karşılaştığım en büyük sorun öğrencilerin seslerini yeterince koruyamamış olması ve ses problemlerinin birçoğunda yerleşmiş olması"

"Yaş döneminden kaynaklı yaşadığımız en önemli sorun Register geçişleri ya da ses gürlüğü çalışmalarında yaşanıyor"

"Teknik sorunların dışında bölgesel ve de coğrafik nedenlerden dolayı mesela diksiyon ses renkleri yapısı gibi."

Tablo 7. Öğretmenlerin BSE öğretim programında bulunan alana özgü becerilerin kazandırılması sırasında karşılaştıkları sorunların dağılımı
(Table 7. The distribution of the problems which the teachers encounter during the field specific skill acquisition embedded in voice training teaching program)

Öğretmen	Alana Özgü Beceriler											
	Ses sistemini oluşturan organ ve bölgelere eş zamanlı ve uyumlu kullanma becerisi kazandırma sorunları		Konuşmada sesini doğru güzel ve etkili kullanma becerisi kazandırma sorunları		Şarkı söylemede sesini doğru güzel ve etkili kullanma becerisi kazandırma sorunları		Ses gelişim döneminde uygun rejistır (registre) geçişleri yapma becerisi kazandırma sorunları		Ses sağlığını koruma becerisi kazandırma sorunları		İcra (yorumlama) becerisi kazandırma sorunları	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
2	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56			x	5,56
3	Fikrim Yok											
4	x	5,56			x	5,56	x	5,56			x	5,56
5							x	5,56				
6	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56			x	5,56
7	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
8	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
9	x	5,56	x	5,56	x	5,56					x	5,56
10	x	5,56			x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
11	x	5,56			x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
12	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
13									x	5,56		
14	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
15	x	5,56			x	5,56	x	5,56			x	5,56
16			x	5,56	x	5,56	x	5,56			x	5,56
17	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
18	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56	x	5,56
Top.	14	77,84	11	61,16	15	83,4	15	83,4	10	55,6	15	83,4

Tablo 8. Öğretmenlerin mutasyon döneminde sorun yaşayıp yaşamadıkları ile ilgili görüşleri
(Table 8. Teachers views on whether they encounter some problems during mutation period)

Öğretmen	Mutasyon			
	Sorun Var		Sorun Yok	
	f	%	f	%
1	X	5,56		
2	X	5,56		
3	X	5,56		
4	X	5,56		
5			X	5,56
6	X	5,56		
7	X	5,56		
8	X			
9	X			
10	X			
11	X	5,56		
12	X	5,56		
13			X	5,56
14	X	5,56		
15	X	5,56		
16	X	5,56		
17			X	5,56
18	X	5,56		
Toplam	15	83,34	3	16,66

Tablo 8'e göre öğretmenlerin %16,66'sı öğrencilerin 12. sınıf olup yaşça mutasyon döneminin sonuna gelmeleri sebebiyle sorun yaşamadıklarını ifade etmektedirler. %83,33'ü ise mutasyon dönemi ile ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca mutasyon döneminde sorun yaşadığını ifade eden 15 öğretmenden 3'ü bu sorunlarla nadiren karşılaştıklarını vurgulamışlardır. Mutasyon döneminde yaşanan sorunların daha çok erkek öğrencilerde olduğunu, bu durumda daha çok öğrencinin durumuna göre eser seçtiklerini, nefese dayalı alıştırılmalar yaptıklarını, seslerini yıpratmadan seslerini nasıl korumaları gerektiğini öğrettiklerini ifade etmişlerdir. Gerekli olduğu zamanlarda uzman hekimlerden yardım aldıklarını da eklemişlerdir. Ancak kitaplarda ve müfredatta bu konuya çok az değinildiğini ifade etmişlerdir.

Coşkunsoy (2008), mutasyon dönemi içinde bulunan öğrencilere ses sağlığını koruma ve sesini doğru kullanma ile ilgili kazanımların mutlaka oluşturulması gerektiğini, Töreyin (2006) öğrencilerde yaşanan ses problemlerinin mutasyon döneminde uygun ses eğitiminin verilmemesinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Kenneth (1992), ergenlik çağındaki gençler için yapılması gereken en önemli şeyin, iyi ve doğru bir ses eğitimi almaya devam etmeleri olduğunu ifade etmiştir. Siupsinskiene ve Lycke (2010), ergenlik döneminde ses eğitimi alarak şarkı söyleyen çocuklarda eğitim almayanlara kıyasla daha büyük ses alanı genişliklerine ulaştıklarını gözlemlediklerini ifade etmiştir. Tablo 8'e göre, BSE derslerinde öğretmenlerin birçoğu mutasyon dönemi ile ilgili sorunlar yaşamaktadır. Tablo 7 ve Tablo 6 birlikte incelendiğinde yaşanan sorunların yüzdesinin aynı oranda olması dikkat çekicidir. Örneğin;

"Ses çok hassas bir konudur. Kızlarda regl dönemi de çok etkili oluyor. Ama çocukların seslerini asla zorlamadan ders işlemeye dikkat ediyoruz. Sonuçta bizler ses eğitimi veriyoruz. Amacımız; konuşurken ve şarkı söylerken sesini doğru kullanmaya ilişkin temel davranışları kazanmalarını sağlamak, sağlıklı ses üreterek doğru, güzel konuşmalarını ve şarkı söyleme becerilerini geliştirmek ve iyi bir dağarcık kazanmalarını sağlamaktır. Tüm bunları yaparken "ses registre"leri zorlanmamalı, mutasyon döneminden çıkmamış oldukları bilinmelidir. Aksi takdirde problem, seslerini kaybetmeye kadar gidebilir!"

"Foniatri alanında isim yapmış uzmanlarla öğrencilerimizi buluşturuyoruz ve uzman görüşlerini öncelik yapıp çalışmalarımıza devam ediyoruz."

"Çok büyük problemler yaşamıyorum. Ama problem yaşadığım öğrencilerime bu dönemle ilgili sorunlarının geçici olduğunu ve o durumda olan öğrencilerimi yormayacak çalışmalar yaptırıyorum ve seslerine uygun parçalar veriyorum".

8.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

(Findings that Belong to Third Sub-problem and Comments)

Tablo 9'a göre; 18 öğretmenden 10 (%55,56)'u okullarındaki fiziki şartların uygun olduğunu ifade etmektedirler. Fiziki şartların uygun olmadığını söyleyen 8 (%44,44) öğretmenin ise en büyük problemleri uygun dersliğin, yalıtımın ve havalandırmanın olmayışı, teknik donanım eksikliği ve akustik ortam ile ilgili sorunlardan kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Fizik şartların uygun olmadığını belirtilen öğretmenler okulların binalarının GSL olması amacı ile yapılmadığını ve kendi binaları olmamasından dolayı geçici binalarda ders yapıyor olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 9. Öğretmenlerin okulların fiziki şartları ile ilgili görüşleri
(Table 9. Teachers attitude about the physical conditions of the school)

Öğretmen	Fiziki Şartlar			
	Uygun		Uygun Değil	
	f	%	f	%
1	X	5,56		
2			X	5,56
3			X	5,56
4	X	5,56		
5	X	5,56		
6	X	5,56		
7	X	5,56		
8			X	5,56
9			X	5,56
10	X	5,56		
11			X	5,56
12	X	5,56		
13	X	5,56		
14	X	5,56		
15	X	5,56		
16			X	5,56
17			X	5,56
18			X	5,56
Toplam	10	55,56	8	44,44

Mustan (2010) yapmış olduğu çalışmasında okulların fiziki şartlarının iyileştirilmesi gerektiğini sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin fiziki şartlar nasıl olmalıydı sorusuna verdiği cevaplar: Örneğin;

"Çok küçük sınıflarda ders yapmaktayız egzersiz yaptıkça oksijensiz bir atmosfer oluyor içeride ve öğrencinin nefesi rahatsız edici olabiliyor. En ideal olanı; ses yalıtımı yapılmış, normal bir sınıfta iki kişinin rahat rahat sığabileceği, bir piyano, kitaplık ve öğretmenin masasının olduğu, rahat hareket edilebilir bir alanın olması, yeterince havalandırmaya sahip, mümkünse güneş görebilen, kliması olan, yerlerin parke olduğu bir sınıf olabilir"

"Dersliklerde ve piyano odalarında ses yalıtımı ve teknik donanım olmadığı için çalışma esnasında konsantrasyon bozukluğu yaşanabiliyor"

"Fiziki şartlar uygun değil, çünkü kendimize ait bir okulumuz yok".

Tablo 10. Öğretmenlerin BSE dersini kaç kişi ile işlediklerine ilişkin görüşleri

(Table 10. Teachers views on the population the voice training lessons)

Ders Saati	Öğrenci Sayısı								Toplam	
	2		3		4		Sınıfın Tamamı (15-30)			
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	7	38,89	4	22,22	5	27,78	2	11,11	18	100

Tablo 10'a göre öğretmenlerin %38.89'u BSE dersini iki öğrenci ile %22,22'si üç öğrenci ile %27,78'i dört öğrenci ile ve %11,11'i BSE dersini sınıfın tamamı ile yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin tamamı dersi bireysel olarak tek kişi ile

işleyemedikleri, MEB tarafından 4 yıl önce değiştirilen yönetmelik ile bireysel derslerin en az 2 öğrenci ile yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Tabloya göre, BSE dersleri, öğretmenlerin birçoğu tarafından 2-3-4 kişilik gruplar halinde işlenmektedir. 11 öğretmen kişi başına haftalık 40 dakika olan bir ders saatini 2-3-4'e bölmek zorunda kalmalarının BSE derslerinin yapılmasını zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Ayrıca 2 öğretmen BSE ders programlarının okul idareleri tarafından öğrencilere paylaştırılmamasından dolayı dersi tüm sınıfla birlikte toplu ses eğitimi olarak yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, BSE dersinin amacından tamamen uzaklaşıldığı ve önemsenmediği görülmektedir. BSE dersini kaç kişi ile yaptıklarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri: Örneğin;

"Sınıfı paylaşıyoruz ve öğrencilerle bireysel olarak veya 2 şerli gruplar halinde çalışma yapıyoruz. Ancak haftalık programda bu dersin 1ders saati olarak gözükmeye başladıkça problem yaratan bir durum. Ders saati dışına da ders koymak zorunda kalıyoruz. Ve bu son sınıflar için uygun olmuyor. Çünkü hazırlanmaları gereken bir sınavları ve çalışmalarını gereken genel kültür dersleri oluyor!"

"Okulunuzun ders programı birebir ders işlemeye uygun yapılamadığından verimli bir ders tamamıyla işlenememektedir. Şöyle ki sadece 12. Sınıflara uygulanan bireysel ses eğitimi dersi haftanın bir günü bütün sınıfa aynı saatte uygulanmakta, dolayısıyla bütün sınıf aynı anda derse girmektedir. Biz bu sorunu konuya hakim olabilecek müzik öğretmenlerine sınıfı paylaştırarak çözdük. Yalnız bireysel işlenmesi gereken bu derse yine de en az 3 veya 4 öğrenci aynı anda girmek zorunda kalıyor"

"Toplu ses eğitimi yapmaya çalışıyoruz. BSE Dersi için ders programı yapılmıyor. BSE dersi en azından 2-3 kişilik gruplara bile bölünemiyor".

Tablo 11'e göre; dersin işlenişi esnasında öğretmenlerden %27,78'i bedensel gevşeme ve yumuşama hareketleri yaptırdığını, %61,11'i nefes egzersizleri yaptırdığını, %11,11'i tekerlemeler ve konuşma egzersizleri ile artikülasyon çalışması yaptırdığını, %27,78'i solfej, %72,22'i öğrencilerin seslerine uygun buldukları eserleri çalıştırdıklarını ve öğretmenlerin hepsi (%100) her derste mutlaka ses egzersizleri yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. BSE dersini öğretmenler, gevşeme-yumuşama, nefes, ses, artikülasyon, solfej ve eser seslendirme olarak adlandırılan çalışma alanlarına göre işlediklerini ifade etmişlerdir.

BSE dersi işlenişi sırasında yukarıda bulunan çalışma alanlarının tamamının her öğrenciye bir ders içerisinde eş zamanlı olarak verilmesi gerektiği düşünüldüğünde;

- 16 öğretmenin artikülasyon çalışmaları,
- 13 öğretmenin solfej çalışmaları ve gevşeme-yumuşama hareketleri,
- 7 öğretmenin nefes alıştırmaları,
- 5 öğretmenin eser çalışmaları yaptırmadığını ifade etmiş olmaları BSE dersinin çalışma alanlarının eksik olarak yapıldığını göstermektedir.

Tabloya 11'a göre, BSE dersinde yapılan çalışma alanlarının sonuçlarının hepsinin %100 çıkmış olması gerekirken, sadece ses alıştırmaları çalışmasının oranının %100 çıkması BSE dersinin gerektiği gibi planlanarak yapılmıyor olduğunu düşündürülebilir. Üzeren (2008), öğrencilerde nefes kontrolünün sağlanabilmesi için daha dikkatli çalışmalar yapılması gerektiğini, Töreyin (2006) ses eğitimi derslerinin nitelikli ve alanında yetişmiş öğretmenler tarafından yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin BSE dersi işlenişi sırasında yaptıkları çalışmalar
(Table 11. The activities carried out by teachers during the
application process of voice training lessons)

Öğretmen	Çalışma Alanları											
	Gevşeme-Yumuşama		Nefes		Ses		Artikülasyon		Solfej		Eser	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	X	5,56	X	5,56	X	5,56			X	5,56	X	5,56
2	X	5,56			X	5,56	X	5,56			X	5,56
3					X	5,56			X	5,56	X	5,56
4					X	5,56						
5			X	5,56	X	5,56			X	5,56	X	5,56
6			X	5,56	X	5,56					X	5,56
7	X	5,56	X	5,56	X	5,56					X	5,56
8					X	5,56						
9					X	5,56					X	5,56
10			X	5,56	X	5,56					X	5,56
11					X	5,56						
12	X	5,56	X	5,56	X	5,56			X	5,56	X	5,56
13			X	5,56	X	5,56					X	5,56
14	X	5,56	X	5,56	X	5,56					X	5,56
15			X	5,56	X	5,56						
16					X	5,56						
17			X	5,56	X	5,56	X	5,56			X	5,56
18			X	5,56	X	5,56			X	5,56	X	5,56
Top.	5	27,78	11	61,11	18	100	2	11,11	5	27,78	13	72,22

BSE dersi işlenişi sırasında öğretmenlerin yaptıkları çalışmalar ile ilgili verdikleri bilgiler: Örneğin;

"Dersimin ilk 15-20 dakikasını egzersize ayırıyorum. Birlikte ve ayrı egzersizler yaptırırım bir diğerini dinlemenin çok faydalı olduğunu gözlemliyorum. Daha sonra eserleri üzerinde çalışırız eşliksiz okuruz. Son olarak da eşliklerini çalarım ve söylerler"
"Çoğunlukla bir ders saatinde 2 öğrenciyle çalışıyorum zamanı bölmeye çalışarak. Başta nefes egzersizleri ve her öğrencinin ses aralığına uygun egzersizler ve ardından repertuar çalışmaları yapıyorum"

"İlk 20 dakika 1.öğrenci ile diğer 20 dakika 2.öğrenci ile ders yapabiliyorum. İki öğrenci de aynı ses gurubunda ise (ör; soprano) zaman kazanmak için teknik çalışmaları birlikte yapıp eser çalışmasını bireysel olarak yapıyoruz".

Tablo 12. Öğretmenlerin BSE dersi uygulaması sırasında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşleri
(Table 12. Teachers view on the problems encountered in the application process of voice training lessons)

Öğretmen	Uygulama													
	Süre		Mutasyon		Kaynak		Kitap		Ders dönemi		Dersin işlenişi		Fiziki şartlar	
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	X	5,56	X	5,56					X	5,56				
2	X	5,56	X	5,56	X	5,56			X	5,56			X	5,56
3														
4	X	5,56	X	5,56					X	5,56				
5	X	5,56												
6	X	5,56	X	5,56			X	5,56						
7	X	5,56	X	5,56					X	5,56				
8	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56
9	X	5,56	X	5,56	X	5,56							X	5,56
10	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56
11	X	5,56	X	5,56					X	5,56	X	5,56		
12	X	5,56	X	5,56					X	5,56				
13	X	5,56			X	5,56			X	5,56	X	5,56		
14	X	5,56	X	5,56					X	5,56			X	5,56
15	X	5,56	X	5,56					X	5,56				
16	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	x	5,56	X	5,56
17	X	5,56	X	5,56			X	5,56	X	5,56			X	5,56
18	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56	X	5,56			X	5,56
Top.	17	94,52	15	83,3	7	38,92	6	33,36	14	77,7	5	27,8	8	44,4

Tablo 12'ye göre öğretmenlerin %94,52'si ders saatinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. %83,3'ü ise mutasyon dönemini tamamlamamış öğrencilerle ses çalışmaları yaparken sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %38,92'si ders ile ilgili kaynak kitap bulma sıkıntısı yaşadığını ifade ederken %33,36'sı ders kitabının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. %77,7'si dersin okutulduğu dönemin geç kalınmış olduğunu ve BSE dersinin daha erken dönemlerde okutulması gerektiğini, %27,8'i ders işlenişi ile ilgili sorunlar yaşadığını, %44,4'ü okullarındaki fiziki şartların BSE dersini yapılabilmesi için uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Tablo 12'ye göre, uygulama sırasında karşılaşılan en önemli sorun dersin süresi ile ilgilidir. Diğer sorunlar önem sırasına göre incelendiğinde dersin dönemi-mutasyon-fiziki şartlar-kaynak-ders kitabı-dersin işlenişi olarak sıralanabilir.

Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde BSE dersinin;

- 3-5 kişilik öğrenci grupları ve hatta toplu olarak işlenmesinden dolayı ders saatinin yetersiz olduğunu,
- Yalnızca son sınıfta olmasının uygun olmadığını ve geç kalınmış olduğunu,
- Öğrencilerin okula başladıkları dönemden itibaren düzenli ve programlı bir ses eğitimi ile seslerini kullanmayı öğrenmelerinin gerekli olduğunu,
- Mutasyon döneminde olan öğrencinin sesinin ihtiyacına göre düzenlenerek ve gerekli görülen zamanlarda uzman hekimlerden de yardım alınarak öğrencinin sesine zarar verilmeden yapılmasının gerekliliğini,
- Ders kitabında konu anlatımlarına çok az yer verilmesi ve içerisinde bulunan eserlerin öğretmenler tarafından öğrencilerin ses sınırlarına uygun bulunmamasından dolayı kitabın yetersiz olduğunu,

- Türkçe eser ve kaynak bulmada sıkıntı yaşadıklarını, Okulların içinde bulunduğu fiziki şartların ve okul idarelerinin yardımcı olmayan tutumlarından dolayı ders işlenişi sırasında sorunlar yaşadıklarını ifade etmiş olmaları dikkat çekicidir. Örneğin; "Ders saati uygulamaları ve dersin son sınıfta olması problemlere neden olmaktadır".

8.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar (Findings that Belog to Fourth Sub-problem and Comments)

Tablo 13'e göre; Öğretmenlerin yarısı (%50) programdaki ses eğitimi kavramlarının öğrenciye aktarılacak kadar açık ve anlaşılır olduğunu söylerken, diğer yarısı (%50) da programdaki hiçbir kavramı açık ve anlaşılır bulmadıklarını kavramların biraz daha öğrencinin anlayabileceği seviyede somutlaştırılarak anlatılmasının daha verimli olacağını ifade etmektedirler. Tablodan, öğretmenlerin programdaki kavramların anlaşılır bulup-bulmaması görüşleri yarı yarıya farklı oranda çıkmış olması düşündürücü bulunmuştur. Ancak öğretmenlerin bu konudaki ortak görüşü, programdaki kavramları öğrenciye aktaracak ve açıklayacak olan öğretmenlerin alanında donanımlı olması gerektiği olarak ifade edilebilir.

Tablo 13. Öğretmenlerin BSE öğretim programındaki ses eğitimi kavramlarının anlaşılır olup olmadığı ile ilgili görüşleri
(Table 13. Teachers views on whether voice training concepts in the voice training teaching programme are clear)

Öğretmen	Ses Eğitimi Kavramları			
	Anlaşılır		Anlaşılır Değil	
	f	%	f	%
1			X	5,56
2	X	5,56		
3			X	5,56
4			X	5,56
5	X	5,56		
6			X	5,56
7	X	5,56		
8	X	5,56		
9			X	5,56
10	X	5,56		
11			X	5,56
12	X	5,56		
13	X	5,56		
14	X	5,56		
15			X	5,56
16			X	5,56
17			X	5,56
18	X	5,56		
Toplam	9	50	9	50

Çiftçi (2008) müzik öğretmenlerinin mesleki gelişimlerinde sürekliliğin sağlanması için hizmet içi eğitimde yeni yapılanmalara gidilmesini önermiştir. Örneğin;

"Programdaki ses eğitimi kavramları öğrenciye aktarılacak kadar açık ve anlaşılırdır. Çünkü bu kavramları öğrenciye anlatacak, kavratacak ve uygulatacak kişi BSE öğretmeni'dir. Bu nedenle bu dersin, lisans döneminde ana branşı ses eğitimi olan öğretmenlerle yapılması esas olmalıdır"

"Ses eğitimi dersi somut değil soyut işlenen bir ders olduğu"

için kavramlardan çok onu aktaracak öğretmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Görülmeyen durumları somutlaştırmalı ve bol örneklerle açıklamaları gerekiyor”

“Ses eğitimi çokça soyut kavram içermektedir. Bu kavramları anlaşılır kılınması öğretmen odaklıdır”

“Ses eğitimi kavramları programda açık ve net olarak anlatılmış ama bu dersin öğretim programının sadece 12. Sınıflarla sınırlandırılmış olması 1 ders yılı gibi kısa bir sürede öğrencinin bu kavramları algılamasını zorlaştırabiliyor”.

9. SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

Bu bölümde araştırmanın sonuçları alt problemlerin sırası ile verilmiştir.

BSE dersinin uygulamasına yönelik olarak;

- BSE ders saatinin yetersiz olduğu,
- BSE dersinin programlandığı dönemin okulun ders programları ve öğrencilerin yaş, ses gelişim durumları dikkate alındığında geç kalınmış olduğu,
- BSE dersinin programlandığı dönemden daha önceki dönemlerde tercihen 9. Sınıftan başlayarak kademeli okutulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır,
- BSE dersi alana özgü becerilerin kazandırılmasında büyük ölçüde sorun yaşandığı tespit edilmiştir,
- Mutasyon döneminde ses eğitiminde büyük ölçüde sorun yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır,
- %44,4 oranında okullarda BSE eğitimi dersi işlemek için hazırlanan fiziki şartların yetersiz olduğu,
- BSE dersinin çoğunlukla 3 ve daha fazla öğrenci ile yapıldığı, Araştırmaya katılan öğretmenlerin ders içi çalışma alanlarından; 8' inin eser çalışması yaptırmadığı, 7' sinin nefes çalışması yaptırmadığı, 13' ünün gevşeme-yumuşama ve solfej çalışması yaptırmadığı, 16' sının artikülasyon çalışmaları yaptırmadığı sonucuna ulaşılmıştır,
- Araştırmada BSE dersinin uygulanması sırasında en yoğun karşılaşılan sorunlar sırası ile süre ve dersin dönemi olduğu bunları mutasyon-kaynak-fiziki şartlar-ders kitabı-dersin işlenişinin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır,
- Bireysel ses eğitimi öğretimi programındaki ses eğitimi kavramlarının anlaşılabilirliği konusundaki görüşlerin eşit olarak dağılım göstermekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

10. ÖNERİLER (SUGGESTIONS)

Bu araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak;

- Ses sağlığı ve mutasyon dönemi ile ilgili sorunlar ve çözümleri ile ilgili konulara ders kitaplarında daha fazla yer verilmesi,
- Güzel sanatlar liselerinde kullanılan BSE ders kitabına öğrencilerin ses alanında olabilecek farklılıklarda gözetilerek eserlerin transpoze şekillerinin de eklenmesi,
- BSE programındaki ders kitabının öğrencinin anlayabileceği bir biçimde yenilenmesi,
- Ses eğitimi ve ses sağlığı alanında yetişmiş profesyonel kişilerin öğrenciler ve öğretmenlere yönelik olarak okullarda seminerler- konferanslar vermelerinin sağlanması,
- Güzel sanatlar liselerinde diksiyon derslerine yer verilmesi,

- BSE dersi veren öğretmenlerin hizmet içi eğitim ile donanımlarının artmasının sağlanması,
- BSE eğitimi dersi verecek olan öğretmenlerin ses eğitimi alanı mezunu olmalarının dikkate alınması,
- BSE dersi için bir öğretmen kılavuz kitabı hazırlanması önerilmektedir.
BSE dersinin uygulamasına yönelik olarak;
- BSE dersinin haftalık ders saatlerinin 2x2 şeklinde yapılması,
- BSE dersinin işitme ve koro derslerinin yapılmaya başlandığı dönemlerde başlamasının programlanması,
- BSE dersi için yalıtımı ve havalandırması sağlanmış, akustik ortamı uygun olan dersliklerin sağlanması,
- Öğretmen sayısının ve ders saatlerinin artırılması ile (okul idareleri tarafından) dersin toplu değil de bireysel olarak yapılabilmesine imkân sağlanması önerilmektedir.
Bu araştırmadan hareketle;
- BSE dersi öğretmenlerinin öğretim stratejilerinin neler olduğu,
- Okul idarelerinin BSE dersine karşı tutumlarının nasıl olduğu,
- Öğrencilerin BSE dersine karşı olan tutumlarının neler olduğu,
- BSE dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesinin nasıl olduğunun araştırılması da önerilmektedir.

SEMBOLLER/KISALTMALAR (SEMBOLS/ABBREVIATIONS)

- AGSL** : Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (1989-2006)
BSE : Bireysel Ses Eğitimi
BSEÖP : Bireysel Ses Eğitimi Öğretim Programı
GSL : Güzel Sanatlar Lisesi (2006-2009 ve 2013-....)
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
TTK : Talim Terbiye Kurulu

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Behrman, A., (2007). Speech and Voice Science. U.K.: Plural Publishing.
- Bradley, B.E., (1974). Fundamentals of Speech Communication: The Credibility of Ideas. USA: By.Wm.C. Brown Company Publishers.
- Calilhanna, A., With Ebbers, D., and Weiss, J.M., (2012). The Vocolist's Guide to Recording, Rehearsing, and Performing: Care and Maintenance for singers in Every Genre. USA: Disc Makers Presents (www.dismakers.com).
- Chapmen, J.L., (2006). Singing and Teaching Singing.U.K.: Plural Publishing.
- Coşkunsoy, B., (2008). Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Öğrencilerinin Ses Problemleri ve Nedenleri, Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun
- Çevik, S., (1997). Koro Eğitimi ve Yönetimi Teknikleri. Ankara: Doruk Yayınları
- Çevik, S., (1999). Koro Eğitimi ve Yönetimi Teknikleri 2. basım. Ankara: Doruk Yayınları.
- Çiftçi, E., (2008). Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Müzik Öğretmenlerine Verilen Hizmet İçi Eğitimin İncelenmesi ve Müzik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Davids, J. and LaTour, S., (2012). Vocal Technique: A Guide for Conductors, Teachers, and Singers. Illinois: Waveland Press.

- Eğüz, S., (1991). Toplu Ses Eğitimi 1. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Erdem, D., (2010). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında Öğrenim Gören Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri İle Diğer Lise Mezunu Öğrencilerin Bireysel Ses Eğitimi Dersindeki Müzikal Beceri Farklılıklarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erden, M., (1998). Eğitimde Program Değerlendirme. (3.basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Glesne, C., (2013). Nitel Araştırmaya Giriş (3. Baskı) (Çeviri Editörleri Ali Ersoy- Pelin Yalçınoğlu), Ankara: Anı Yayıncılık
- Güneş, G., (2008). Yeni İlköğretim Matematik Dersi Programının Öğretme Öğrenme Ortamına Yansımaları, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kaya, Z., (2006). Müzik Öğretmenliği Programı 1.Sınıf Öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi Dersindeki Başarılarını Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kazan, N.G., (2010). Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kenneth, H., (1992). Teaching Kids to Sing. New York: Mc Millan Inc.
- Köse, S., (2001). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı 1. Sınıf Öğrencilerinin Ses Özelliklerine Ait Sorunların Öğrenci Kaynakları Düzleminde İncelenmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü, (2008). Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Mustan, H., (2010). Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müzik Bölümü 12. Sınıf Öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi Dersinde Karşılaştıkları Zorluklar Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sabar, G., (2008). Sesimiz Eğitimi ve Korunması. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Say, A., (1998). Müzik Ansiklopedisi. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A., (2001). Müziğin Kitabı. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A., (2002). Müzik sözlüğü. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sevinç, S. ve Şimşek, G., (2004). Müzik Eğitimi Bölümlerinde Ses Eğitimi Dersine Ayrılan Sürenin Yeterli Olup Olmadığı Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Siupsinskiene, N. and Lycke, H., (2010). Effects of Vocal Training on Singing and Speaking Voice Characteristics in Vocally Healthy Adults and Children Based on Choral and Nonchoral Data. Klaipeda, Kaunas, Lithuania and Leuven, Belgium. Accepted for publication March 30, 2010., Kaunas Medical University Hospital, Kaunas, Lithuania; and the Division of Experimental Otolaryngology, Faculty of Medicine, KU Leuven, Belgium.
- Taşer, S., (2006). Konuşma Eğitimi. İstanbul: Pan Yayınevi.

- Tavşancıl, E. ve Aslan, E., (2001) İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Timmermans, B., Coveliers, Y., Wuyts, F.L., and Van Looy, L., (2011). Voice Training in Teacher Education: The Effect of Adding an Individualized Micro teaching Session of 30 Minutes to the Regular 6-Hour Voice Training Program Brusselandy Antwerpen, Belgium Accepted for publication March 10, 2011.From the Vrije Universiteit Brussel.
- Timmermans, B., De Bodt, M.S., Wuyts, F.L., and Van de Heyning, P.H., (2004). Analysis and Evaluation of a Voice-Training Program in Future Professional Voice Users. Brussels and Edegem, Belgium. Accepted for publication April 26, 2004. From the *Department Rits, Erasmus Institute, Brussels, Belgium; Faculty of Medicine, Department of Otolaryngology, Head and Neck Surgery and Communication Disorders, University Hospital Antwerp, UA, Belgium.
- Töreyn, A.M., (2006). Mutasyon Döneminde Harcanan Sesler ve Ses Eğitimi. Müzik Eğitimcileri Derneği Dergisi (MÜZED), 5(12).
- Töreyn, A.M., (2005). Güzel Sanatlar Liselerinde Ses Eğitimi ve Harcanan Sesler. Müzik Sempozyumu Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Kayseri.
- Töreyn, A.M., (1999). Çağdaş Eğitimde Program ve Ses Eğitimi Programları. Orkestra Dergisi, 306(45-55).
- Töreyn, A.M., (2008). Ses Eğitimi Temel Kavramlar-İlkler-Yöntemler. Ankara: Sözkesen Matbaacılık.
- Töreyn, A.M., (1998). Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke ve Teknikleri Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkmen, F., (1999). Anadolu Güzel Sanatlar Liselerindeki Ses Problemleri, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Uçan, A., (1994). Müzik Eğitimi. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Üzeren, Ö., (2008). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinde Bireysel Ses Eğitimi Dersinin Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Varış, F., (1997). Eğitimde Program Geliştirme (7.Baskı). Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Vennard, W., (1967). Şarkı Söyleme Mekanizması ve Tekniği. (Çeviri: Ayhan Akkaya, Nilgün Ilgıçoğlu ve Feryal Öney, Yayına Hazırlayan: Ali Kerem Saysel) Dans-Müzik-Kültür, Çeviri/Araştırma Dergisi, No.61, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Zeren, A., (1995). Müzik Fiziği 1. Basım. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- www.meb.gov.tr, (Erişim Tarihi: 16.06.2014).
- www.wikipedia.com, (Erişim Tarihi: 16.06.2014).